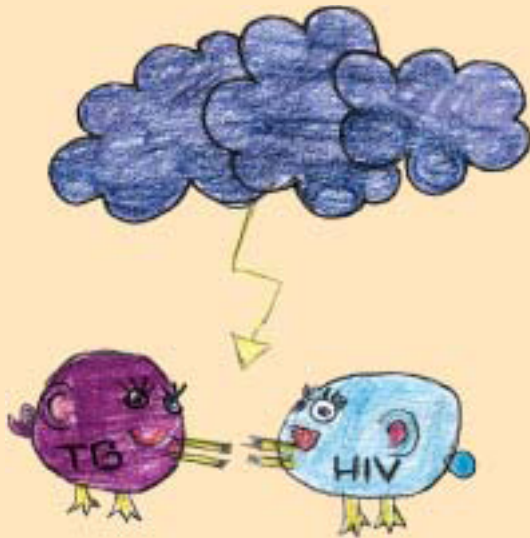

TUBERKULOOS JA HIV

MIS ON TUBERKULOOS?

Tuberkuloos on nakkushaigus, mida põhjustab tuberkuloosibakter *Mycobacterium tuberculosis*. Kõige sagedamini saavad tuberkuloosi korral kahjustada kopsud, kuid see haigus võib kahjustada inimese kõiki organeid.

Eristatakse tuberkuloosi nakatumist ja haigestumist. Tuberkuloosi nakatumise korral on inimese organismis haigustekitajad, kuid need pole aktiivsed. Tuberkuloosi nakatunud inimesel ei ole haigussümptomeid ning ta ei levita tuberkuloosibaktereid. Kogu maailma elanikkonnast on 1/3 nakatunud tuberkuloosi.

Kui tuberkuloosi nakatunud inimese immuunsüsteem nõrgeneb (näiteks HIV-nakkuse tõttu) sedavõrd, et ta ei suuda pidurdada haigustekitajate kasvu, hakkavad need paljunema ning põhjustavad haigestumise tuberkuloosi. Tuberkuloosi haigestumise korral tekkivad haigussümptomid ning inimene võib levitada tuberkuloosibaktereid teistele.

TUBERKULOOSI NAKATUMINE JA HAIGESTUMINE

Tuberkuloosi nakatunud	Tuberkuloosi haigestunud
EI OLE TUBERKULOOSIHAIGE	PÕEB TUBERKULOOSI
Tunnevad ennast tervena ja neil ei ole haigussümptomeid.	Esinevad sümptomid: <ul style="list-style-type: none"> - üle kolme nädala kestev köha, - valu rindkeres, - röga eritus või veriköha, - nõrkus, jõuetus, - kaalukaotus, - isutus, - külmavärinad, - palavik, - öine higistamine.
Ei levita tuberkuloosinakkust.	Võivad sageli levitada enne ravi algust tuberkuloosinakkust teistele.
Tavaliselt positiivne tuberkuliintest.	Tavaliselt positiivne tuberkuliintest.
Rindkere röntgenfilm ja röga uuringud normis.	Muutused rindkere röntgenfilmil ja tuberkuloosibakteri leidmine röga mikroskoopilisel uuringul või külvis.
EI VAJA RAVI	VAJAB RAVI

KUIDAS TUBERKULOOS LEVIB?

Tuberkuloositekitajad levivad õhu kaudu. Kui kopsu- või kõri-tuberkuloosi põdev inimene köhib või aevastab, paiskub õhku suur hulk tuberkuloosibaktereid sisaldavaid süljepiisku. Kui terve inimene hingab sisse haigustekitajaid sisaldavaid piisku, võib ta nakatuda tuberkuloosi. Suurim nakatumise tõenäosus on haige lähikontaktsetel: perekonnaliikmetel, sõpradel ja töökaaslastel, kes on haigega koos iga päev.

Tuberkuloosi ei nakatuta haigega käeldes, samu sööginõusid või tualetti kasutades. Kopsuvälist tuberkuloosi põdevad haiged on harva nakkusohtlikud.

KUIDAS SAAB VÄLTIDA TUBERKULOOSI HAIGESTUMIST?

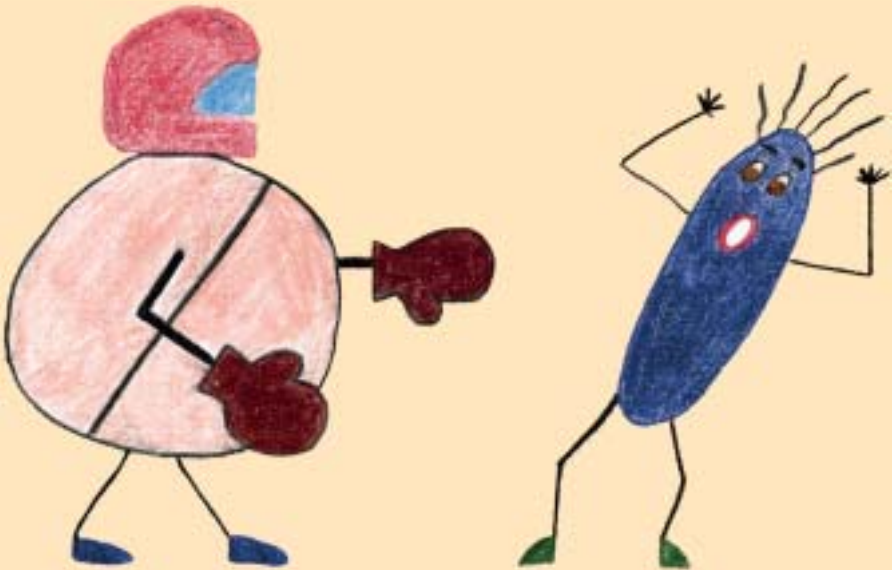
Võimalusel vältige kohtumist inimesega, kellel on nakkusohtlik tuberkuloos ning kes veel ei saa ravi või kelle ravi alustati hiljuti. Enamasti muutuvad tuberkuloosihaiged juba mõne nädala jooksul pärast ravi alustamist mitte nakkusohtlikuks ning ei levita enam tuberkuloositekitajaid. Kui keegi teie pereliikmetest või sõpradest on tuberkuloosi haigestunud, saate tema raviarstilt täpsemalt teada, millal ta ei levita enam nakkust ning millised uuringud on vaja teile teha, et määrata kindlaks tuberkuloosi nakatumine.

Mõnede elualade esindajatel on suurem tõenäosus kokku puutuda tuberkuloosihaigetega ning seetõttu ka suurem tõenäosus nakatuda. Selliste elualade esindajad on meditsiinitöötajad, vanglatöötajad, varjupaikade töötajad jne.

Suurema tuberkuloosi nakatumise ohu korral peab vajadusel kandma kaitsemaski ja tegema regulaarselt uuringuid tuberkuloosi suhtes.

KUI INIMENE ON TUBERKULOOSI NAKATUNUD, KAS SIIS SAAB RAVIMITEGA ENNETADA TUBERKULOOSI HAIGESTUMIST?

Maailmas on laialt kasutusel tuberkuloosi nakatunutel 6–12 kuuline profülaktiline ennetusravi isoniasiidiga vältimaks tuberkuloosi haigestumist. Rohkem kui kolmandikule Eestis isoleeritud tuberkuloosibakteritele isoniasiid ei mõju ning seetõttu Eestis isoniasiidravi tuberkuloosi nakatunutele rutiinselt ei määrata.

MILLAL VÕIB OLLA TEGEMIST TUBERKULOOSI HAIGESTUMISEGA?

Haiguse sümptomid sõltuvad sellest, milline organ on kahjustatud. Tavaliselt kahjustuvad tuberkuloosi korral kopsud ning siis esinevad järgnevad sümptomid:

- üle 3 nädala kestev köha,
- mädase röga eritus või vere sisaldumine rögas.

Kaasnevad üldised sümptomid võivad olla:

- nõrkus, jõuetus,
- kehakaalu langus,
- palavik,
- öine higistamine.

KAS HIV-POSITIIVSEL INIMESEL ON SUUREM RISK TUBERKULOOSI NAKATUDA JA HAIGESTUDA?

Jah. HIV-positiivsed haigestuvad tuberkuloosi kiiremini kui teised inimesed, kes on tuberkuloosi nakatunud. HI-viirus nõrgestab immuunsüsteemi ning seetõttu on organismil raskem pidurdada haigustekitajate paljunemist.

KAS HIV-SSE NAKATUNUID PEAB UURIMA TUBERKULOOSI SUHTES?

Jah. Vähemalt kord aastas tuleb teha kopsude röntgenuuring.

Ebaselge põhjusega palaviku esinemisel uuritakse tuberkuloosibakterite suhtes röga, uriini, verd jt kehavedelikke. Vajadusel tehakse ka teisi täpsustavaid uuringuid. Kõik uuringud tuberkuloosi suhtes on sõltumata ravikindlustusest patsiendile tasuta.

Mujal maailmas laialt kasutusel olevat tuberkuliintesti Eestis HIV-positiivsetele rutiinselt ei tehta selle vähese diagnostilise väärtuse tõttu.

KAS HIV-VIIRUSE VASTASTE RAVIMITEGA SAMAAEGSELT VÕIB VÕTTA TUBERKULOOSIRAVIMEID?

Jah.

Kuid mõned tuberkuloosiravimid ja viirusevastased ravimid mõjutavad teineteist ning seetõttu koostavad kopsuarst ja infektionist igale haigele optimaalse ravimkombinatsiooni.

KAS HIV-SSE NAKATUNUD TUBERKULOOSIHAIGE PARANEB TUBERKULOOSIST?

Jah. Tuberkuloosiravimid mõjuvad sama efektiivselt nii HIV-positiivsetele kui HIV-negatiivsetele. Tuberkuloosi raviks kasutatakse samal ajal vähemalt nelja ravimit ning ravikuur kestab vähemalt kuus kuud. Haiguse sümptomid kaovad enamasti mõne nädala jooksul pärast ravi alustamist. Kuid täielikuks paranemiseks ja kõigi tuberkuloosibakterite hävitamiseks peab tuberkuloosiravimeid võtma täpselt nii nagu arst on määranud (ettenähtud koguses, ettenähtud aegadel ja kogu ravikuuri ajal).

Kõik tuberkuloosiravimid on haigetele tasuta ning need ei mõjuta töövõimet ega seksuaalset aktiivsust. Kogu ravikuuri läbi tegemine kaitseb haiget uuesti tuberkuloosi haigestumise eest.

MIS ON RAVIMRESISTENTNE TUBERKULOOS?

Kui tuberkuloositekitajat ei hävita mingi kindel tuberkuloosivastane ravim, nimetatakse seda ravimresistentsuseks. Ravimresistentsus võib kujuneda ravi käigus, kui haige ei võta ravimit õiges hulgas, õige sagedusega ja piisavalt kaua. Ravimresistentsuse kujunemise vältimiseks tuleb tuberkuloosiravimeid võtta täpselt nii nagu arst on soovitanud. Inimesed, kellel on ravimresistentne haigusvorm, võivad seda levitada ka teistele inimestele.

Kui tuberkuloositekitaja on resistentne kahe peamise tuberkuloosiravimi, isoniasiidid ja rifampitsiini suhtes, nimetatakse seda multiresistentseks tuberkuloosiks. Sellise haigustekitaja poolt põhjustatud haigust tuleb ravida korraga 5–7 ravimiga 1,5–2 aasta jooksul ning ravi on vähemedukas kui ravimitele tundliku haigustekitaja korral.

KOKKUVÕTTEKS

- Tuberkuloos on nakkushaigus, mida põhjustab tuberkuloosibakter *Mycobacterium tuberculosis*.
- Tuberkuloosinakkus levib õhu kaudu.
- HIV-positiivsed haigestuvad tuberkuloosi kiiremini kui teised inimesed, kes on tuberkuloosi nakatunud.
- Vähemalt kord aastas tuleks kõigile HIV-positiivsetele teha kopsuröntgeniuuring.
- Tuberkuloosiravimid mõjuvad sama efektiivselt nii HIV-positiivsetele kui HIV-negatiivsetele inimestele.
- Tuberkuloosi raviks kasutatakse samal ajal vähemalt nelja ravimit ning ravikuur kestab vähemalt kuus kuud.

